

## Gradivo za pripravo na pisni del izpita iz predmeta Rimsko pravo II. del

Enako kot prvi del je tudi to gradivo namenjeno študentom, ki se pripravljajo na pisni del izpita iz predmeta Rimsko pravo. Že večkrat se je pokazalo, da dela reševanje primerov določene težave, ker kandidati in kandidatkinje ne znajo povezati splošnih izvajanj o rimskem pravu, ki jih najdejo v učbeniku, z njihovo konkretno uporabo. Ker je bil način reševanja praktičnih primerov opisan v prvem delu gradiva, so v tem delu nakazana le izhodišča za reševanje oziroma razmišljanje. Cilj študija ni učenje odgovorov, marveč razvijanje sposobnosti, v dejanskem stanju odkriti pravni problem, njegovo rešitev in seveda njeno ustrezno argumentacijo. Zato primeri nimajo rešitev oziroma pri njih niso navedeni konkretni odgovori.

Učenje rešitev je namreč ena od temeljnih in žal pogostih napak pri študiju. Znanje prava ni pomnjenje, temveč zmožnost analize in sinteze. Zato je vtis, da zna pravo vsak, ki pozna veljavne predpise in sodno prakso, seveda napačen in zavajajoč. Sodobna tehnična pomagala, ki omogočajo brezžično uporabo najrazličnejših baz podatkov, še dodatno zmanjšujejo pomen pomnjenja pri pravnem delu. Ne morejo pa nadomestiti pravnega razmišljanja in odločanja. Pravo kot *veščina dobrega in pravičnega* je in ostaja ustvarjalna kombinacija znanja, pravne metode in vrednot, ki lahko zagotovijo kakovostno pravno delo in trden pravni sistem.

Izpit mora biti korak na poti študenta v resnično življenje. V resničnem življenju pa pravnik ni soočen s problemi, ki že imajo rešitve, katere bi bilo treba le poiskati, temveč je soočen s problemi, ki jih je treba šele rešiti. To veščino je treba začeti razvijati na preprostih šolskih primerih, potem pa jo postopoma nadgrajevati z bolj kompleksnimi primeri iz sodobnega prava. Le tako bo začetnik postopoma pridobil sposobnosti in izkušnje, ki jih bo potreboval pri svojem kasnejšem delu v praksi.

Metoda reševanja praktičnih problemov je, kot smo že omenili, naslednja:

- ugotovitev dejanskega stanja oziroma dejstev (sem sodi tudi ugotovitev, katerih pomembnih dejstev ne poznamo),
- opredelitev pravnega problema,
- opredelitev pravnih pravil, ki urejajo oziroma se nanašajo na konkretno dejansko stanje,
- iskanje rešitve,
- utemeljitev predlagane rešitve in preizkus njene pravilnosti.

Pri iskanju pravnega problema in rešitve je treba izhajati iz dejanskega stanja, tj. iz dejstev, ki jih poznamo, pa tudi iz ugotovitve, da morda vseh ključnih dejstev ne poznamo in zato ne moremo dati dokončnega odgovora. Dejstev, ki jih ne poznamo, pa bi bila ključnega pomena za rešitev, kajpak ne smemo enostavno »spesniti«, temveč moramo odgovor prilagoditi stanju dejstev. V takem primeru bomo morda rekli, da za dokončno rešitev ne poznamo dovolj dejstev, da pa bi bila rešitev glede na različne možnosti pač različna.

Kadar imamo opraviti s primerom, se moramo zavedati, da gre za enkratni dogodek. In čeprav lahko obstajajo med posameznimi primeri podobnosti, se na to ne gre zanašati in je treba vsak primer obravnavati posebej kot samostojen problem z vsemi svojimi posebnostmi. Primer lahko predstavlja posamičen dogodek, lahko pa gre za dogajanje, ki ima svojo časovno dinamiko. V drugem primeru je treba to časovno dinamiko upoštevati in pravne probleme reševati tudi v njihovi časovni razsežnosti.

Pravni predpisi se neprestano spreminjajo. Vsak pravnik se zato pri svojem praktičnem delu sooča z vprašanjem, katero pravo trenutno velja. To vprašanje je imelo prejudicialen pomen tudi v rimskem pravu. To je kot veljavno pravo rimske država obstajalo skoraj tisoč let. Čeprav je naše podrobnejše poznavanje rimskega prava kot veljavnega prava rimske države omejeno na krajši čas (predvsem na čas klasičnega prava, na del cesarske zakonodaje in predvsem na ureditev v Justinijanovi kodifikaciji), je presojanje primerov po rimskem pravu pogosto bistveno odvisno od obdobja, v katero jih umestimo. Zato je pri reševanju nekaterih primerov pomembno upoštevati, po katerem pravu (civilnem, pretorskem, klasičnem ali Justinijanovem) jih želimo reševati.

V nadaljevanju sledi nekaj vprašanj, ki so bila uporabljena na pisnih izpitih. Namenjena so vaji pri reševanju podobnih vprašanj. Zato, kot smo že ugotovili, niso dodani odgovori, temveč le smernice in opozorila, ki jih je treba upoštevati pri iskanju konkretnih rešitev. Pametno je, da odgovore zapišemo, da se vadimo tudi v oblikovanju jasnih in zgoščenih formulacij naših odgovorov. Temu so namenjene tudi omejitve pri odgovorih, ki hkrati sovpadajo s temeljnimi vprašanji znotraj posameznega primera.

- Kaj je naknadna nemožnost izpolnitve? Navedi konkretni primer zanjo. (2 stavka)

Pri iskanju odgovora moramo paziti, da ne bomo zamenjali nemožnosti, ki je objektivna, s subjektivno nezmožnostjo izpolnitve.

- Ticij je Meviju dolgoval 100. Ko je terjatev zapadla, ni imel denarja, da bi jo poplačal. Zato je Meviju odstopil svojo terjatev, ki jo je imel proti Gaju. Ko je Mevij od Gaja zahteval izpolnitev, mu ta ni hotel izpolniti. Kaj lahko stori Mevij? Ali ima kakšen zahtevek nasproti Ticiju? (2 stavka)

Gre, kot vidimo, za odstop terjatve ali cesijo in vprašanje, za kaj odstopnik (cedent) v zvezi s terjatvijo jamči prevzemniku (cesionarju).

- Lucij je Semproniju s stipulacijo obljubil deset arov veliko zemljišče. Ko mu je hotel zemljišče izročiti, ga je Sempronij zavrnil, češ da je preveč strmo. Kakšne bodo posledice Sempronijevega ravnanja? Ali je tako ravnanje upravičeno? Utemelji! (3 stavki)

Pri iskanju odgovora moramo izhajati iz pogodbe oziroma vprašanja, kaj je bilo obljubljeno – zemljišče, veliko 9 arov (t.j. katerokoli zemljišče te velikosti, torej *genus*), ali konkretno zemljišče, ki je veliko 9 arov (torej *species*).

- Porfirij se je Publiju zavezal, da bo izpolnil njegov dolg nasproti Meviju. Za kaj gre? Od koga lahko Mevij terja izpolnitev? Utemelji! (3 stavki)

Tudi tu moramo izhajati iz dogovora med Porfirijem in Publijem ter iz splošnega pravila, da dogovor praviloma učinkuje le med strankama (*inter partes*), in da rimsko pravo ni priznavalo pogodb v korist ali breme tretjih oseb.

- Kapitan je dal popraviti ladjo, ki je bila poškodovana v viharju. Mojster mu je predlagal tudi barvanje ladje. Kapitan je privolil. Od koga lahko mojster terja plačilo za svoje delo in za porabljeno gradivo? Utemelji! (2 stavka)

Pri reševanju tega primera bomo izhajali iz pravila, da lastnik ladje (ladjar oziroma *exercitor navis*) odgovarja za obveznosti, ki jih je prevzel kapitan ladje (*magister navis*) v zvezi z opravljanjem svojega dela. Gre potemtakem za vprašanje, ali sodi odločitev o barvanju ladje in njenem popravilu v delokrog oziroma pristojnost kapitana ladje.

- Gaj je, misleč, da je dedič, plačal zapustnikov dolg. Ko se je našla nova oporoka, v kateri zapustnik Gaja ni postavil za dediča, je ta zahteval plačani znesek nazaj od prejemnika. S čem bo terjal? Ali bo uspel? Utemelji! (3 stavki)

Vprašanje, ki se zastavlja, je torej, kaj je plačal Gaj. Ali je tisto, kar je plačal, tudi v resnici dolgoval? Ob tem bo pomemben tudi odgovor na vprašanje, zakaj je do tega prišlo.

- Zapustnik je postavil za dediča Seja, za primer, da Sej, ki ni kazal posebnega navdušenja, ne bi dedoval, pa Pavla. Od koga od njiju lahko zapustnikov upnik Mevij zahteva izpolnitev terjatve, ki jo je imel proti zapustniku? Utemelji! (2 stavka)

Tu ne bi smelo biti težav, saj za zapustnikove dolgove vedno odgovarja dedič. Vprašanje je torej, kdo je dedič. Ne pozabimo na možnost, da ni dedoval nobeden od njiju.

- Na katerem pravnem načelu rimskega prava temelji akceptilacija? Kaj je bila akceptilacija? (2 stavka)

Če tega ne veste, bi vsekakor veljalo pogledati v knjigo.

- A je prodal Bju konja za 100. Ker je vedel, da B nima denarja, je ceno postavil zaradi lepšega, ne da bi jo imel namen tudi izterjati. Kakšno pravno razmerje je nastalo? Utemelji! (2 stavka)

Pri iskanju odgovora bomo izhajali iz vprašanja, ali je med strankama nastalo pogodbeno razmerje. Pogodbe, kot vemo, temeljijo na doseženem soglasju. Iz primera izhaja, da A ni imel resnega namena stvar prodati. Če še ni jasno, morda pogledajte, kaj o tem meni Ulpijan na strani 207 učbenika.

- A je zastavil Bju v zavarovanje njegove terjatve zemljišče s hišo. Ker je bila hiša v slabem stanju, si je od Cja izposodil denar za njeno obnovo. V zavarovanje te terjatve je isto zemljišče s hišo zastavil tudi Cju. Za kakšno zastavno pravico gre? Kako se bosta iz zastavne pravice poplačala upnika B in C? Utemelji! (2 stavka)

Pri iskanju odgovora na vprašanje, za kakšno zastavno pravico gre, bomo izhajali iz tega, kar se je zgodilo med strankama in s stvarjo. Pomembno bo, da si najprej odgovorimo na vprašanje, koliko zastavnih pravic je nastalo in kako je v takem primeru s poplačilom iz prodaje zastavljene stvari. Glede vprašanja poplačila bomo seveda pomislili na splošno pravilo in morebitne izjeme, ki temeljijo na naravi nekaterih terjatev.

- Kaj je *pignus Grodianum* in kakšna je njegova pravna narava? V čem se razlikuje od zastavne pravice? (2 stavka)

Tudi tu bi veljalo pogledati v učbenik. Če ne zaradi drugega, zato, da preverimo, ali prav mislimo.

- A, B in C so imeli v solastnini zemljišče. A bi rad na njem sezidal hišo. Pod kakšnimi pogoji lahko to stori? Utemelji! (2 stavka)

S solastnino so, kot vemo, težave. Posegi po stvari v solastnini so mogoči le, če obstaja soglasje vseh solastnikov. Ob tem moramo pomisliti tudi na možnost, da soglasja ni mogoče doseči. Kaj lahko stori A v takem primeru?

- A je prepustil Bju v najem stanovanje za 100 na mesec. Čez čas je ugotovil, da je najemnina podobnih stanovanj od 200 do 300. Pod kakšnim pogojem lahko A izpodbija najemno pogodbo oziroma zahteva zvišanje najemnine? Utemelji! (2 stavka)

Izhajati moramo iz pravila, da je treba pogodbe spoštovati (*Pacta sunt servanda*). Izjemoma temu ne bo tako. Če bodo podane določene okoliščine oziroma ravnanja, bo mogoče doseženi dogovor izpodbijati. Če še ni jasno, bi veljalo pogledati, kaj o tem pravi Hermogenijan na str. 595. Ob tem bi kazalo pogledati še, kdo je bil Hermogenijan in kaj je počel.

- A je Bju pogojno volil sužnja. Kdo je lastnik sužnja v času visečnosti pogoja? Ali ga lahko osvobodi? Utemelji! (3. stavki)

Morda bi veljalo ponoviti, kaj je visečnost pogoja in kaj odložni pogoj odlaga, ko gre za obveznost in kaj, ko gre za druge pravice. Svoje rešitev lahko preverite v knjigi primerov (primer 62), pri čemer je važno, da jo v resnici samo preverite, ne pa kar prepisujete.

- A je v oporoki napisal: »B naj dobi volilo v znesku 1000, če bo zažgal sosedovo hišo«. Za kaj gre? Kakšne bodo pravne posledice? (2 stavka)

A sosedu očitno ni maral. Kljub temu je pretiraval. Kakšen vpliv bo imel Ajev pogoj? Ne pozabimo, da gre za oporoko in vprašanje vloge pogojev, postavljenih v oporoki!

- A je od Bja kupil Cjevega sužnja. Ko je C poizvedoval, kje bi lahko bil njegov suženj, ga je A prodal Čju. Č je vzel sužnja s seboj na pot v Egipt. Ladja, s katero sta plula, se je potopila. Č se je rešil, suženj pa je utonil. Za kaj gre? Ali ima C kakšen zahtev? Če, kakšen in proti komu? (3 stavki)

Gre za uničenje stvari, o kateri bi morala steči lastninska pravda. Treba je pomisliti, katera lastninska tožba bi prišla v poštev in kdo je pasivno legitimiran. Pri tem ne bo odveč, če se spomnimo na to, da gre za zasledovanje stvari in torej za reipersekutorno tožbo. S tem se krog možnosti precej zoži. Ne pozabimo tudi na kupno pogodbo in morebitne zahtevke iz nje.

- A je bi rad pridobil služnost poti prek zemljišča, ki je v lasti Bja, Cja in Čja. Kaj mora storiti? Kdaj in pod kakšnimi pogoji lahko služnost dobi? (3 stavki)

Znova imamo opraviti solastnino. Potrebno bo torej soglasje vseh solastnikov. Služnost bo potemtakem nastala, ko bo A dobil soglasje vseh, kar praktično pomeni zadnjega med njimi. Kako se morajo obnašati tisti solastniki, ki so že dali soglasje, dokler ga ne da še zadnji od njih.

- A je ukradel Bju sadiko in jo vsadil na svojem zemljišču. Kako je z lastninsko pravico sadike? Kakšne zahtevke ima B proti Aju? (2 stavka)

Spomniti se moramo na temeljno načelo, ki velja za povezavo dveh stvari in seveda na posledice Ajevega dejanja. Tisti z vrtnarskimi nagnjenji boste verjetno pomislili na pravno razliko med posajeno sadiko in semenom, ki pade na zemljo.

- A je pregovoril urarja Bja, da je prevzel v popravilo njegovo starinsko uro. B se je sprva branil, vendar je na Ajevo pregovarjanje prevzel delo. Pri razstavljanju ure se je zlomila ena od osi, ker B mehanizma ni poznal in ni vedel, da je bila os pritrjena drugače kot pri navadnih urah. Za kaj gre? Kaj lahko stori A? Utemelji! (3 stavki)

Za katero pogodbo gre in za kaj bo odgovarjal urar? Zakaj se je A obrnil nanj in se ure ni lotil kar sam? Kakšno vlogo igra okoliščina, da je A Bja pregovarjal in tudi

pregovoril, kar pomeni, da Bju delo ni dišalo ali pa se ga je bal? Čeprav izgleda težko, je vse skupaj preprosto, če le vemo, za kaj gre.

- Pralec A je odpotoval na tuje. Svojega prijatelja Bja je prosil, naj popazi na delavnico in vajence, ki so v njej delali. Eden od vajencev je ukradel nekaj oblek in jih prodal na črnem trgu. Ali bo B za to odgovarjal? Za kakšno razmerje gre med Ajem in Bjem? Utemelji! (3 stavki)

Pri iskanju odgovora je treba izhajati iz možnosti, da je razmerje med Ajem in Bjem lahko odplačno ali neodplačno. Potem morda pomislimo na interes oziroma koristi, ki jih ima stranka od razmerja.

- A je Bji, ki je zamen iskala moža, na njeno hišo narisal možica in napisal, da je to Bjin ženin. Za kaj gre? Kakšno tožbo ima na voljo B? Kaj bo z njo zahtevala? (3 stavki)

Pomislimo, koga so zadele posledice Ajevega ravnanja in kakšna je njihova narava.

- A je imel pravico rabe na gozdu. Za zimo je potreboval drva. Jih sme napraviti v gozdu, ki je predmet rabe? Jih sme tudi prodati? Utemelji! (2 stavka)

Gre za vprašanje obsega upravičenj pri služnosti rabe. Pri tem ne pozabimo na posebno ureditev glede rabe na gozdu (*lex specialis*).

- A je na Bjevem vrtu skrivaj pobral odpadla jabolka in iz njih skuhal sadjevec. Tega je prodal Cju. Kako je z lastninsko pravico na sadjevcu? Med kom in kakšni zahtevki so nastali? (2 stavka)

Spomniti se je treba, kdaj gre za predelavo. Če ne gre, si velja to prebrati v učbeniku. Ne pozabimo tudi na obligacijske vidike razmerja.

- A je ukradel 100 in jih dal Bju kot posojilo. Ali je nastala posojilna pogodba? Kaj lahko zahteva lastnik denarja in od koga? Ali ima A kakšen zahtevek nasproti Bju? Če, kateri? (3 stavki)

Ne pozabimo na razliko med zasledovanjem stvari, ki je mogoče dokler stvar (fizično ali pravno) obstaja in obligacijskimi zahtevki. Spomnimo se tudi, kakšne narave je in kdaj nastane posojilna pogodba.

- A je iz Bjeve zaloge kupil 200 litrov vina. S prodajalcem se je dogovoril, da bo prišel in pretočil ter odpeljal vino v roku treh tednov. Aja v roku ni bilo. Za kaj gre? Kaj lahko stori prodajalec B?! (2 stavka)

Kupec torej ni pravočasno prevzel blaga. Tu se moramo spomniti, kako to imenujemo, in na posebno ureditev v zvezi s prodajo vina. Ne smemo pozabiti tudi na naravo kupne pogodbe in na položaj obeh strank.

- A in B sta ustanovila restavracijo in vanjo vložila delo in sredstva. Kupila sta zemljišče s stavbo, v kateri je bila restavracija. Za kakšno razmerje gre? Kaj lahko stori B, če A ne opravlja svojega dela in ne vlaga dogovorjenih sredstev? Kdo je lastnik zemljišča s hišo, v kateri je restavracija? (3 stavki)

Verjetno boste takoj pomislili na to, katero pogodbo sta stranki sklenili in na to, kakšne obveznosti ter upravičenja iz take pogodbe izhajajo. Ne pozabite na tožbo iz tega razmerja in na njene posledice, kot tudi na tožbo, s pomočjo katere je bilo mogoče zahtevati delitev premoženja v solastnini.

- A je v svoji oporoki dediča prosil, da naj, ko bo delal oporoko, postavi za dediča svojega prvorojenca. Za kaj gre? Ali je dedič tako prošnjo dolžan upoštevati? (2 stavka)

Prošnja zapustnika tistemu, ki je od zapustnika nekaj dobil temelji na zaupanju (*fides*). Naslovljenec je torej fiduciar, koristnik pa fideikomisar. V tem primeru gre za celotno dediščino ali njen vlomi del. Kakšen fideikomis bo torej to?

- A je preden je odpotoval na tuje, pri Bju, s katerim sta bila v dobrih poslovnih odnosih, pustil večjo vsoto denarja. Bju je kmalu za tem pogorela hiša. Ker ni imel denarja za obnovo, je porabil del Ajevega denarja, s tem da je imel namen Aju ob njegovi vrnitvi vrniti celotni znesek. Za kakšno razmerje gre med Ajem in Bjem? Kako bi lahko opredelili Bjevo ravnanje? (2 stavka)

Hranjenje denarja je lahko odplačno ali neodplačno. Od tega bo odvisno, za kakšno pogodbo bo šlo. Ko pomislimo na tatvino, ne pozabimo, da lahko ta nastane le, če obstaja tatinski namen.

- A je občudoval Bjev ribez. Ko Bja ni bilo doma, je odlomil vejico in jo vsadil na svojem vrtu. Kako bi lahko opredelili njegovo ravnanje? Čigava je posajena vejica? Kakšne zahteve bo imel B nasproti Aju? (3 stavki)

Zopet bomo izhajali iz temeljnega načela v zvezi s spojitvijo dveh stvari. Ob tem ne pozabimo na časovno komponento. Tudi lomljenje vejice je morda pustilo na rastlini kakšno negativno posledico.

- A je dolgoval Bju 100. A je prosil svojega prijatelja Cja je, da naj Bju obljubi (teh) 100. B in C sta sklenila ustrezno stipulacijo. Za kaj gre? Koga lahko terjata upnik B? Kakšno razmerje nastane med Ajem in Cjem? (3 stavki)

Pri iskanju odgovora si skušajmo zamisliti, kako se bo glasila stipulacija, s katero se je C zavezal Bju. Če jo bomo prav formulirali, ne bo težko ugotoviti, kakšne so bile njene posledice. Ne pozabimo tudi na razmerje med Ajem in Bjem. Tu bo več možnosti.

- Pri igri z žogo se je eden od igralcev, ki je skušal prestreči žogo, zaletel v sužnja, ki se je z istim namenom pognal za žogo. Suženj si je zlomil roko. Za kaj gre? Ali je mogoče uveljavljati odškodnino za nastalo poškodbo? Če, s čem in pod kakšnimi pogoji? (3 stavki)

Gre za telesno poškodbo, ki je nastala med športno igro. Poškodbe žal spremljajo šport, zato povzročitelj ne bo nujno odgovarjal. Pomisliti moramo, kaj bi bil lahko temelj odgovornosti in za kakšno odgovornost bi šlo.

- A je imel na balkonu železno posodo, v kateri je imel rože. Posoda je začela rjaveti in rja je kapljala na nižji balkon, na katerem je B sušil perilo. Madeži od rje so trajno poškodovali Bjevo obleko. Za kaj gre? Svetuj Bju v zvezi z nastalo škodo? Ali lahko od Aja zahteva odstranitev rjaveče posode? (3 stavki)

Verjetno nam v tem primeru najprej pride na misel kvazidelikt *de deiectionis et effusis* oziroma *de posito et suspensio*. Pomisliti pa je treba, ali so za to izpolnjeni pogoji. Sosedov balkon verjetno ni kraj, kjer se navadno hodi in na katerem se ljudje mudijo. Zato bo treba iskati v drugo smer. Pri tem bomo izhajali iz dejstev, da je bila škoda povzročena, da se je to zgodilo posredno, in da prihaja do motenj iz sosedove sfere.

- A je Bju prodal tuniko. Ob izročitvi je B opazil, da je tunika že nošena. Kaj lahko stori? Utemelji! (2 stavka)

Kot vedno bomo skušali tudi to pot ugotoviti, kaj je bilo dogovorjeno. Glede na vsebino pogodbe bomo presojali, ali je sploh prišlo do izpolnitve. Od vsebine pogodbe je odvisno tudi, kako bomo presojali obstoj morebitnih napak stvari.

- A je Bju volil užitek na svojem zemljišču. Za kakšno volilo gre? Za kakšno volilo bi šlo, če bi A volil Bju užitek na Cjevi stvari? Utemelji! (2 stavka)

Tu ne bi smelo biti težav, saj bo v prvem primeru služnost nastala neposredno, v drugem pa bo odvisna od Cjeve privolitve, za katero si bo moral prizadevati dedič.

- Ticij je Seju, ki je bil na začetku študija, za diplomo volil konja. Čez nekaj let je Ticij umrl. Ali lahko Sej zahteva voljenega konja? Za kakšno volilo gre? Kako je z njegovo veljavnostjo? (3 stavki)

Ko bomo iskali rešitev, ne pozabimo, da gre za pogojno volilo. Če Sej ni diplomiral, ne bo mogel nič zahtevati. Drugo, na kar moramo pomisliti, je predmet volila. Beseda »konj« je lahko označevala določeno žival ali pa vrsto živali. Posledice obeh možnosti pa poznamo. Če ne, si preberimo v učbeniku.

- Mevij, ki je bil Gaju že dolžan 100, si je od njega izposodil še 1000. Ko je Mevij Gaju prinesel 100, je Gaj po pomoti prečrtal zadolžnico glede 1000. Ali lahko kljub temu uspešno terjaja od Mevija 1000? Kaj pomeni prečrtanje zadolžnice? Utemelji! (2 stavka)

Pri iskanju odgovora bo ključnega pomena pravna narava prečrtanja zadolžnice. Ali prečrtanje ukinja obveznost, ali pa je to le dokaz izpolnitve, ki ga je mogoče ovreči z nasprotnim dokazom? Morda si ob tej priliki malo osvežimo spomin s pomočjo učbenika.

- Publilij je odhajal na sejem. Sosed Lucij ga je prosil, da naj mu na sejmu kupi ovco. Publilij je ovco kupil, vendar je noče izročiti Luciju. Za kaj gre? Kako je z lastninsko pravico in posestjo ovce? Kaj lahko Lucij stori? (3 stavki)

Pri iskanju rešitve bomo skušali najprej ugotoviti, kakšno razmerje je nastalo med Lucijem in Publilijem, hkrati pa bomo iskali odgovor na vprašanje, v kakšnem obsegu je bilo mogoče v rimskem pravu sklepati posle za drugega oziroma na koga preidejo pravni učinki posla, ki sem ga sklenil za drugega.

- Sempronij je bil postavljen za varuha mladoletnega Gaja. Ker je bilo od Gajevega premoženja malo dohodkov, se je odločil prodati dragoceno vitrino, za katero pa mu ni uspelo najti kupca. Zato jo je kupil Sempronij sam. V čem bo problem? Kako bi se dalo težavo rešiti. Komentiraj! (2 stavka)

Pomembno je, da izhajamo iz temeljnega načela varuštva, po katerem varuh ne sme kupiti varovančeve stvari (*Tutor rem pupilli emere non potest*). Razlog za tako prepoved je bil možnost zlorabe, pa tudi dejstvo, da bi varuh v takem primeru sklepal posel sam s seboj. Težavo bi se v konkretnem primeru dalo rešiti. Kako? Pomislimo na to, da je mogoče postaviti več varuhov.

- Petronij je imel v svoji pekarni zaposlenega Pamfila. Ta je od ene od strank kupil umetniško sliko. Čez čas se je prodajalec oglašil pri Petroniju in od njega zahteval, da naj mu plača kupnino za sliko, ki je ni mogel izterjati od Pamfila. Ali bo moral Petronij poplačati prodajalca? Kakšen zahtevek bi sploh prihajal v poštev? Utemelji! (2 stavka)

Vprašanje je, v kakšnem razmerju sta Petronij in Pamfil oziroma kakšen je pravni položaj Pamfila v pekarni. Pomembno bo, ali sodi nakup slike v Pamfilov delokrog. Morda velja pomisliti tudi na to, kje se slika nahaja (v pekarni ali drugje).

- Kakšen je bil položaj sina pod oblastjo, ki je bil noksalno izročen oškodovancu?

Če ni jasno, bo treba pogledati v učbenik.

- Lucilij je vedno grdo govoril o svojem očetu Ticiju in mu tudi sicer na dokaj očiten način kazal svojo nenaklonjenost. Ali ga lahko oče razdedini? Upoštevaj različna obdobja! (3 stavki)

Pri iskanju odgovora upoštevajmo različno ureditev po civilnem in po Justinijanovem pravu. Ob tem se spomnimo, da je šlo pri razdedinjenju sprva za zapustnikovo prosto presojo, kasneje pa za konkretne primere neprimerne ravnanja.

- A je Bju obljubil, da mu bo prepustil v uporabo konja, če mu ga bo oče zapustil v svoji oporoki. Po očetovi smrti A konja ni hotel prepustiti Bju. Dejal je, da svoje obljube ni resno mislil. Kaj lahko stori B (2 stavka)

Pomislimo, ali se lahko sklicujemo na to, da pri sklepanju pogodbe nismo resno mislili. Pomislimo tudi na to, kakšen je bil dogovor med Ajem in Bjem in kdaj začne učinkovati.

- A in B sta bila v sporu glede posesti na sužnju Stihu. Komu in pod katerimi pogoji bo dal pretor pravno varstvo? (2 stavka)

Pri iskanju odgovora bomo morali upoštevati različno ureditev v klasičnem in v Justinijanovem pravu.

- A je Bju volil užitek na njivi. Ajev dedič je njivo ogradil in Bju ni dovolil, da bi jo obdelal. Kaj lahko stori B? Za kakšno volilo gre? (2 stavka)

Vprašanje ni težko, saj gre za služnost. Ta okoliščina bo opredelila tudi naravo volila.

- A je svojemu sinu v oporoki naklonil le tuniko. Sin ni zadovoljen. Kaj lahko stori in kakšne bodo posledice njegovega dejanja? (2 stavka)

Pri iskanju odgovora bomo upoštevali vrednost obleke in siceršnje naklonitve, ki jih je bil sin deležen. Vrh tega bomo upoštevali različna obdobja, saj se je ureditev v Justinijanovem času precej spremenila.

- A je prodal hišo. Ker se je bal vlomilcev, je kupnino shranil pri sosedu Bju, nato pa za pol leta odpotoval. Sosed, ki je zašel v finančno stisko, je porabil del Ajevega denarja, ki pa ga je nadomestil še preden se je A vrnil. Za kakšno razmerje gre? Kako bi opredelili sosedovo ravnanje? Kaj lahko stori A? (2 stavka)

Podoben primer smo imeli že zgoraj. Razlika je v tem, da je imel zgoraj sosed namen denar vrniti, tu pa ga je povrnil še pred Ajevo vrnitvijo. Zato je vprašanje narave njegovega dejanja predvsem akademsko. A bo težko kaj zahteval, ker mu ni nastala nobena škoda. Razmerja med Ajem in Bjem pa ne bo težko opredeliti.

- Ticij je gojil poštne golobe. Odkar je sosed Sej zgradil na svojem vrtu uto, so se golobi radi zadrževali na njej. Seja motijo golobji iztrebki. Kaj lahko stori? Ali lahko zahteva od Ticija, da zapre golobe v kletko? Za kaj bi lahko šlo? (3 stavki)

Pri iskanju odgovora bomo skušali opredeliti obseg in naravo motečega poseganja ter pravico, ki jo ima v zvezi s tem Sej. Lastniku bo težko predpisal, kaj naj stori s svojo stvarjo, lahko pa bo zahteval prenehanje motenja in povrnitev škode.

- Gaj je želel kupiti Lucijevo hišo. Lucij je bil načelno za, vendar se je bal, da mu Gaj ne bo plačal kupnine. Kaj lahko stori? (2 stavki)

Spomnimo se na možnosti utrditve obveznosti in na možnost prodajalca, da si do plačila kupnine pridrži lastninsko pravico na prodani stvari.

- Nedorasli Lucij je prišel k Semproniju, da bi od njega kupil psa. S seboj je prinesel pisno soglasje svojega varuha Kvinta, v katerem je ta napisal, da avtorizira Lucijev posel. Bo posel veljaven? Utemelji! (2 stavka)

Varuhova avtorizacija ne predstavlja le soglasja k sklenitvi pravnega posla, temveč je na nek način del tega posla. Zato mora biti dana ob varuhovi neposredni navzočnosti.

- Fabij je pri kosilu z Lucijem dejal svojemu dolžniku Marku, ki je obedoval pri sosednji mizi, da naj svoj dolg izpolni kar Luciju. Kasneje je Fabij dejal, da se je le šalil. Od Marka je terjal izpolnitev. Ali bo uspel? Za kaj je šlo? (3 stavki)

Vse bo odvisno od okoliščin. Če je bilo iz njih mogoče razbrati, da se Fabij šali, potem bo treba njegovo izjavo obravnavati kot neresno. V nasprotnem primeru bi šlo za odstop terjatve z običajnimi posledicami odstopa. Težko pa bi zagovarjali možnost, da je treba Lucija šteti za sprejemnega pomočnika.

- Publij se je z Gajem dogovoril, da mu bo prodal konja s sedlom. O tem sta sklenila stipulacijo, kjer pa je Gaj vprašal »Ali mi obljubiš dati konja?« ali bo Gaj lahko zahteval tudi sedlo? Utemelji! (2 stavka)

To ne bi smelo biti težko. Spomnimo se, kaj je predmet stipulacije kot posla *stricti iuris* in kako jo razlagamo v primeru dvoma. Pri iskanju odgovora bomo upoštevali tudi razmerje med konjem in sedlom. Hkrati si bomo zapomnili, da se površnost pri oblikovanju pogodbe ne izplača.

- Kvint je imel emancipiranega sina, vrh tega pa je pred časom posvojil Lucija. Kvint je sicer napisal holografno oporoko, vendar jo je pozabil podpisati. Kdo bo dedoval za njim? Za kakšno dedovanje bo šlo? Upoštevaj različna obdobja! (2 stavka)

Spomnimo se, kaj je potrebno za veljavnost holografne oporoke in kdo je v posameznih obdobjih rimskega prava dedoval neoporočno (intestatno). To bi bilo v tem primeru vse.

- Ajev suženj je ubil Bjevega sužnja. Kdo bo odgovarjal in kako? Katera tožba prihaja v poštev? Upoštevaj različne možnosti! (3 stavki).

Najprej je treba ugotoviti, zakaj (tj. na čigavo pobudo) je prišlo do umora. Od tega bo odvisna narava odgovornosti, pri čemer ne smemo pozabiti različnih možnosti in tega, da suženj ni subjekt.

- Dobroverni A je od Bja za 100 kupil Cjevo zemljišče, na katerem je za 200 sezidal hišo. C zahteva zemljišče od Aja. A uveljavlja, da je imel stroške z zidavo. Jih bo smel uveljavljati? Koliko? Kaj lahko stori, če mu jih C noče povrniti? Ima A kakšen zahtevnik nasproti Bju? (3 stavki)

Najprej pomislimo s katero tožbo bo C zahteval zemljišče od Aja, nato pa pogledjmo, za kakšen strošek gre pri gradnji hiše, ki postane del zemljišča. Potem se spomnimo,

kdo sme zahtevati kakšne stroške. Na koncu si za vsak slučaj poglejmo še 182. primer v knjigi primerov.

- A je od slikarja vzel na posodo sliko, za razstavo v svoji galeriji. Ker je A-jev prijatelj B zbolel, in si je ni mogel ogledati, mu jo je A na njegovo prošnjo poslal na dom po svojem sužnju. Slika je bila na poti po naključju uničena. Kdo odgovarja za škodo? Utemelji! (3 stavki).

Najprej moramo pomisliti za kakšno razmerje gre med slikarjem in Ajem in za kaj A v okviru tega razmerja odgovarja. Za tem je treba ugotoviti, ali je bilo Ajevo ravnanje v skladu s pogodbo, ki jo je sklenil s slikarjem. Morda bo na koncu koristilo, če si ogledate še 435. primer.

- A, ki je bil do vratu v dolgovih, je svoje premoženje izročil svojim osvobodjencem. Kako bi lahko opredelili njegovo ravnanje? Kaj lahko storijo njegovi upniki? Utemelji! (2 stavka)

Treba je ugotoviti, ali so bili Ajevi osvobodjenci njegovi upniki in je šlo torej za izpolnitev obveznosti. Če ne, bo treba izhajati iz položaja tistih, ki so bili s prenosom premoženja prikrajšani in pogojev za izpodbijanje prenosa.

- A je Bja prosil, da naj ga pelje do lovske kočice v gozdu. Pot je bila slaba in voz se je pri tem poškodoval. Kdo bo trpel škodo? Utemelji. (2 stavka).

Pri iskanju odgovora bomo izhajali iz razmerja med Ajem in Bjem in med vzrokom nastale škode. Za vsak primer si bomo prebrali še 679. primer.

- Navedi primer prave in neprave pogodbene kazni. (2 stavka)

Navedi primer pomeni navesti konkretno formulacijo. Pri tem se moramo spomniti, na kakšen način je bilo v rimskem pravu mogoče obljubiti pogodbeno kazen. Morda bo najbolje, če si vse skupaj ponovno preberemo v učbeniku.

- A je dolgoval Bju konja. Preden je A izpolnil obveznost je B umrl. A je stvar izročil Bjevemu dediču Cju. Ali jo C lahko priposestvuje, če je vedel, da stvar ni Ajeva? Utemelji! (2 stavka)

Pri iskanju odgovora nas ne sme zmotiti, da dedič le nadaljuje zapustnikovo priposestvanje. Če namreč preberemo dejansko stanje, vidimo, da zapustnik še ni dobil konja in ga torej sploh ni mogel začeti priposestvovati. Priposestvanje bo torej

začel dedič C, ki mora izpolnjevati vse pogoje. Za vsak primer si oglejte Papinijanov primer na str. 397 v učbeniku.

- A je iz stipulacije dolgoval Bju konja. Ker mu ga ni izročil, se je B odpravil k Aju, da konja izterja. Ker Aja ni bilo doma, je kar sam odpeljal konja iz njegovega hleva. Kako bi lahko opredelili Bjevo ravnanje? Utemelji! (2 stavka)

Razlikovati moramo med pravico na stvari in pravico do (dolgovane) stvari. Do dolgovane izpolnitve je potrebno priti po pravni poti. To hoče povedati Pavel v primeru na str. 468 v učbeniku.

- A se je z Bjem dogovoril, da mu bo za 500 prodal vse vino, ki ga bo pridelal prihodnje leto. Za kakšno pogodbo gre? Kdo trpi riziko slabe letine? (2 stavka)

Kaže na kupno pogodbo, vendar bodimo previdni. Spomnimo se na to, kakšna mora biti kupnina in kaj blago. A in B torej nista sklenila kupne pogodbe. Morda se bomo ob tej priliki spomnili na Cezarjeve besede ob prehodu čez Rubikon.

- A je nadzidal svojo stavbo. Sosed, ki je imel v svoji stavbi slikarski atelje, je bil ogorčen, saj je postalo v ateljeju temno, tako da ni več mogel slikati. Kaj lahko stori? Utemelji! (2 stavka)

Lastnik sme s svojo stvarjo početi kar ga je volja, če s tem ne posega v pravico drugega oziroma ne krši predpisov. Pomisliti moramo torej, kdaj oziroma na temelju česa bi lahko sosed preprečil nadzidavo. Morda si ob tej priliki nekoliko ponovimo poglavje o omejitvah lastninske pravice v interesu sosedov in seveda poglavje o služnostih.

- A, B in C so se dogovorili, da bodo nakupili računalnike in vdirali v tuje bančne račune ter si prisvajali denar. Za kakšen dogovor gre? Kako je z njegovo veljavnostjo? Utemelji! (3 stavki)

Kar nenavadna družčina! Za kakšno pogodbo gre med njimi? Kako bo z njeno veljavnostjo, če pomislimo, da je namen sopogodbnikov nekaj protipravnega. Za vsak primer si v zvezi s tem preberite 636. primer.

- A je napisal sledečo oporoko: »Moj nečak naj dobi mojo zlato uro, ki naj mu jo da moj sin B, ki ga postavljam za edinega dediča«. Kako bi bilo z veljavnostjo take oporoke po klasičnem pravu? Utemelji! (2 stavka)

Odgovor se ponuja kar sam. Kljub temu velja biti pozoren na podrobnosti. Pri iskanju odgovora bodimo zato previdni in pomislimo na formalno zgradbo oporoke, ki se je po klasičnem pravu morala začeti s .....

- A je B-ju v zavarovanje njegove terjatve zastavil konja. Ker je A potreboval denar, je konja na skrivaj odpeljal iz B-jevega hleva in ga prodal ter izročil C-ju. Kako bi lahko opredelili Ajevo ravnanje? Bo smel C konja priposestvovati? (2 stavka)

Pri iskanju odgovora ne pozabimo, da je rimsko pravo poznalo več vrst tatvin. Na priposestvovanje je vplivala le tatvina stvari. Morda si v zvezi z našim primerom pogledajte 143. primer.

- V čem se razlikujeta adstipulacija in aktivna delegacija? (1 stavek)

Vprašanje je enostavno, treba pa je biti natančen. Morda svoj odgovor preverite v učbeniku.

- A, ki je hotel dati Cju posojilo, je B-ju naročil, naj v njegovem (t. j. A-jevem) imenu C-ju izroči 5000 sestercev. B je Cju povedal, da mu bo plačal 5000, nato pa je to tudi storil. Opredeli pravna razmerja in navedi morebitne tožbe.

Ne pozabimo, da nastanejo tri razmerja: med Ajem in Bjem, med Bjem in Cjem in med Ajem in Cjem. Pomisliti moramo, za kakšna razmerja gre oziroma v katerem trenutku in s čem nastanejo?

- A vpraša: »Ali obljubiš, da boš dal 100 zlatnikov meni ali Bju?« B odgovori: »Obljubim.« Kako bi v tem primeru imenovali Bja? Kdo lahko terja izpolnitev?

V tem primeru ne gre za adpromisijo. Pomislimo, kaj bo postal B, glede na to, da pogodba v korist tretje osebe v rimskem pravu ni mogoča.

- A je skozi okno svojega stanovanja vrgel na vrt prazen zaboj. Zaboj je zadel in poškodoval sosedovega sužnja, ki se je sončil na vrtu. Za kaj gre? Bo imel suženjev gospodar kakšen zahtevek nasproti Aju? Če, kakšnega? Utemelji! (2 stavka)

Pri iskanju odgovora moramo najprej ugotoviti, kaj bi moral A storiti preden je vrgel zaboj na vrt. Pri tem ne bo bistvene razlike, ali je bil vrt njegov ali ne. In čeprav se zdi zadeva blizu kvazideliktu, bodimo previdni, saj vrt ni javen kraj, na katerem bi se ljudje običajno zadrževali. Za samo kvalifikacijo Ajevega ravnanja tudi ne bo pomembno, kaj je sosedov suženj počel na vrtu.

- Navedi primer aktivne delegacije. (1 stavek)

Če niste prepričani, kako izgleda, si pogledajte učbenik.

- Navedi primer posredne posesti. Na čem temelji in kako se imenujejo udeleženci? (3 stavki)

Primer naj bo konkreten, odgovor na vprašanje, na čem temelji, pa splošen. Pri tem ne smemo pozabiti na specifiko rimskega prava, v katerem so obstajale osebe pod oblastjo, ki so pridobivale za imetnika oblasti. Seveda to ni edini primer.

- Lastovičja družina se je vsako leto vračala v isto gnezdo. Ali jo je mogoče šteti za last lastnika hiše, v kateri je imela gnezdo? Utemelji! (2 stavka)

Pri iskanju odgovora ne pozabimo, da je *animus revertendi*, tj. želja živali, da se vrača, posledica udomačitve. Vrnitev na isti kraj torej ne pomeni nujno, da obstaja *animus revertendi*. Zato se ne prenažimo z odgovorom.

- A je dobil v rabo Bjevo čredo. Čez zimo se je v hlevu, kjer je bila čreda, nabralo precej gnoja. Vrh tega so dale ovce veliko mleka in volne, skotile pa so tudi nekaj mladičev. Komu pripadajo mladiči, gnoj, mleko in volna? Utemelji! (2 stavka)

Izhajati moramo iz splošnega obsega uzuarjevih upravičenj, ki so se s časom širila. Vsekakor si velja v zvezi s tem pogledati Ulpijanov odlomek Ulp. D. 7, 8, 12, 2 v učbeniku na str. 437.

- A je Bju naročil, naj mu napravi načrt za hišo. B ni imel časa in je delo poveril Cju. Za kakšni razmerji gre? Za kaj odgovarja B in za kaj C? Ali bo A lahko zavrnil načrt, ker ga ni napravil B? (3 stavki)

Narava razmerja bo odvisna od njegove odplačnosti ali neodplačnosti. Razlagati ga bomo morali glede na njegovo vsebino, tj. glede na to, kaj sta se stranki dogovorili. Pazimo tudi na to, ali je tisti, ki opravi naše delo, v resnici izpolnitveni pomočnik. Vsekakor si pogledjmo Ulpijanov odlomek Ulp. D. 17, 1, 8, 3 na str. 639 v učbeniku.

- A in B sta skupaj kupila zemljišče, ki sta si ga nato razdelila. Za kakšno razmerje gre med njima? Utemelji! (2 stavka)

Primer je lahek, vendar moramo pri njegovi rešitvi izhajati iz tega, kaj sta stranki hoteli. Določena pogodba namreč nastane le v primeru, ko imajo pogodbeniki namen, da jo sklenejo. Če tega namena ni, pogodba ne more nastati.

- A je napisal oporoko, v kateri je postavil za dediča svojega sina. Za tem je bil vpoklican med vojake. Žena mu je pisala, da pričakuje še enega otroka. A je zato napravil novo oporoko, v kateri je tega otroka postavil za enega od dedičev. Ali je ta razveljavila prejšnjo? Kdo bo dedoval po Aju, če je žena rodila otroka, A pa je umrl na vojni? (3 stavki)

Spomnimo se, da ima vojak lahko več veljavnih oporok hkrati. Za rešitev primera pa bo ključnega pomena, da je oporoka izgubila veljavo, če se je po njeni napravi pojavila oseba, ki je bila zapustnikov *suus heres*. Prva oporoka bo torej izgubila veljavo, ko se je po zapustnikovem odhodu na vojno rodil otrok, ki v njej ni bil omenjen. Zdaj ne bi smelo biti težko uganiti, kdo in na temelju česa bo dedoval.

- Odkar se je vrnil s kopališča, A ne najde svoje ure. Kako je s posestjo in kako z lastninsko pravico na njej? Utemelji! (2 stavka)

Spomnimo se, kako je s posestjo premičnih stvari in kdaj se šteje, da jih prenehamo posedovati. Ne pozabimo tudi, kako je s prenehanjem lastninske pravice. Proti volji lastnika preneha le izjemoma. Ob tem upajmo, da bo A uro kmalu našel.

- A je v Bjevem gozdu našel merjasca, ki je smrtno ranjen obležal. Naložil ga je na samokolnico in odpeljal domov. Kakšne so pravne posledice njegovega ravnanja? Utemelji! (2 stavka)

Merjasca je gotovo ranil tisti, ki ga je lovil. Ali je s tem, ko ga je ranil, postal njegov lastnik? Morda si preberite 78. primer. Potem ne bo težko argumentirati.

- Ali je za priposestvovanje potrebna neposredna posest stvari, ki je predmet priposestvovanja? Kaj lahko stori priposestvovalec, če je izgubil posest stvari? Kaj se zgodi, če jo dobi nazaj? (3 stavki)

Malo pomislimo. Če ne gre, si preberimo v učbeniku. Ob tem ne pozabimo, kakšno pravno varstvo uživa priposestvovalec in kako vpliva na priposestvovanje izguba posesti stvari, ki je predmet priposestvovanja. Morda bi si veljalo ponoviti pogoje za uspešno priposestvovanje.

- Na sprejemu po podelitvi diplom je A glasno zahteval od Bja, da mu je dolžan plačati 100, ki mu jih dolguje. B je vedel, da Aju ne dolguje nič. Ker je hotel prekiniti

mučno situacijo, je dal Bju 100. Kakšne pravne posledice bo imelo njegovo dejanje? Bo smel 100 zahtevati nazaj? Utemelji! (3 stavki)

Kaj vse naredimo zaradi ljubega miru. To bo imelo posledice, ki jih bo mogoče izpodbijati le iz splošnih razlogov. Morda je to prilika, da si zapomnimo rek *Volenti non fit iniurira* (Tistemu, ki (posledico) hoče, se ne godi krivica).

- A je prodal Bju dediščino. Potem, ko je B plačal kupnino, se je izkazalo, da dediščine sploh ni. Kakšne bodo posledice tega? Utemelji! (2 stavka)

Treba je odgovoriti na vprašanje, ali je predmet kupne pogodbe ob njeni sklenitvi obstajal ali ne. Če (bolje: ker) ni, ne bo težko odgovoriti na vprašanje in tudi ne bo težko opredeliti posledic. Mogoče bi bilo, da bi dediščina propadla po sklenitvi pogodbe. Tudi to pot odgovor ne bo težak.

- A je skušal Bju izmakniti oljenko. Ko je B to opazil, je s palico udaril Aja, tako da mu je zlomil roko. Za kaj gre? Posledice? (2 stavka)

B je pretiraval in bo za to odgovarjal. Njegovo ravnanje bomo kvalificirali različno, glede na to, ali je bil A svoboden ali suženj.

- A je Bju volil sosedovega sužnja. Za kakšno volilo gre? Kako bo B prišel do sužnja? (2. stavka)

Odgovor iščimo v pravnih posledicah volila. Ključnega pomena bo torej, ali je volilo v breme dediščine ali v breme dediča. Ker o tem ne more biti dvoma, ne bo težko najti odgovora in ugotoviti, katero pravno sredstvo ima volilojemnik na voljo.